

ROZVÍJENÍ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ V UČEBNÍCÍCH ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY (ČÍTANKA 3, PRACOVNÍ SEŠITY I, II)

Název a vymezení kompetence v RVP

Naplnování klíčových kompetencí v učebnicích ČJL pro 3. ročník

Kompetence k učení – umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.

Bohatý repertoár textů a žánrů, s nimiž se žáci v čítance a pracovních sešitech setkávají, je sestaven tak, aby žáky postupně vedl na cestě k dosažení plné funkční gramotnosti, včetně dovednosti využívat texty jako zdroj učení a hledání cest k řešení problémů. Prezentace nového učiva induktivní metodou umožňuje, aby si žáci bezpečně a průběžně osvojovali dovednost učit se, a má zřetelně motivační účinek. Žáci se soustavně učí pracovat s textem, vyhledávat v něm údaje podle zadání a získávat z textu informace; jsou vedeni ke čtení textů literárních i věcných a začínají si uvědomovat, že texty jsou bohatý zdroj poučení a zajímavých a užitečných informací. Texty i navazující úkoly jsou voleny tak, aby žáky motivovaly k čtení a k vyhledávání informací v dalších zdrojích, literárních i mediálních, a to i mimo školu.

Kompetence k řešení problémů – podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.

Žáci jsou soustavně vedeni k samostatnému tvořivému uvažování o přečteném textu a o možných řešeních zadaných úkolů. Vhodně volené problémové úlohy umožňují dětem rozpoznat problém přiměřený jejich věku, pochopit jeho podstatu, naučit se jej řešit a svůj postup vysvětlit, resp. zdůvodnit. Do problémových situací jsou žáci často stavěni také při induktivním osvojování nového učiva. Úkoly jsou zhusta vytvořeny tak, aby žáky podnítily k hledání různých alternativ řešení (často s oporou o analogii) a jejich následnému posuzování, individuálnímu i skupinovému.

Kompetence komunikativní – vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.

Učebnice velmi důsledně dbá na rovnoměrné a systematické rozvíjení všech základních komunikačních dovedností, jak receptivních (čtení a naslouchání), tak produktivních (mluvení a psaní). Žáci jsou průběžně stimulováni k tomu, aby při čtení psali, mluvili, vzájemně si naslouchali a samostatně tvořili. Úkoly přitom respektují přirozenou různorodost kódů užívaných v lidské komunikaci: směřují jak k rozvíjení dovednosti pracovat s prostředky jazykovými, tak parajazykovými a nejazykovými, při zachování pozice jazykového kódu jako kódu ústředního; vedou žáky soustavně i k práci s jinými komunikačními kanály (médií) než knihou, zvláště s médií masovými (podstatné pro mediální výchovu).

Kompetence občanské – připravovat žáky, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti; vést je k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit se žít společně s ostatními lidmi.

Osvojování občanských kompetencí je podporováno volbou textů, které stimulují uvažování žáků o mezilidských vztazích, o podmínkách a pravidlech lidského soužití atd., a zařazováním navazujících úkolů, které žáky k takovému uvažování přímo vedou a otvírají prostor i pro společnou debatu o těchto tématech, k vyjadřování vlastních zkušeností a názorů a jejich konfrontaci s názory ostatních. Značná pozornost je věnována problematice vztahu člověka k přírodnímu prostředí a přírodě obecně a problematice vztahu člověka k historickým tradicím, kulturnímu a společenskému dědictví, které si při socializaci osvojuje, i ke kulturním tradicím jiných společenských skupin. Tato tematika je zpracována vždy tak,

Název a vymezení kompetence v RVP

Naplnování klíčových kompetencí v učebnicích ČJL pro 3. ročník

aby vnímali odlišnost a rozmanitost společenských tradic jako příležitost k obohacení vlastního života, aby si uvědomovali jak svá práva, tak i povinnosti a aby si byli vědomi potřeby tolerance a respektu k právům ostatních, včetně zvířat a rostlin.

Kompetence pracovní – pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Žáci jsou vedeni k samostatné práci, na vhodných a přiměřeně náročných úkolech se učí práci si rozvrhnout tak, aby v přiměřeném čase dospěli k žádoucímu výsledku. Přispívají k tomu i úlohy dlouhodobějšího charakteru. V textech se objevují rovněž zmínky o práci dospělých; žáci se seznamují s různými oblastmi a formami lidské práce, a to jak při čtení textů, tak i při řešení navazujících úkolů; to dává příležitost vést je k pochopení jejího významu pro lidský život i její zajímavosti o sobě a formovat rovněž jejich představy o vlastní profesní orientaci žáků.

Výstupy stanovené RVP ZV

Výstupy stanovené autory učebnic (pokračují aktivity z 2. ročníku, přistupují nové)

Žák rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších.

Žák zná základní pojmy – verš, rým, báseň, přirovnání, metafora, zosobnění (personifikace), dovede doplňovat výrazy do básně ve shodě s jejím metrem; dovede vyčlenit u prozaického textu úvod a závěr; určí a formuluje hlavní myšlenku textu nebo odstavce; zná z vlastní zkušenosti vybrané literární žánry a texty, které je reprezentují – říkadla, hádanky, pohádky, povídky, komiksy, bajky, pověsti; dovede s pomocí učitele určit některé význačné rysy těchto žánrů.

Žák čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu.

Žák výrazně čte a přednáší z paměti básně, umí si připravit veršovanou roli při dramatizaci básně a odpovídajícím způsobem ji přednést či zahrát.

Žák vyjadřuje své pocity z přečteného textu.

Žák dovede a je ochoten mluvit o svém prožitku z přečteného textu, učí se vztáhnout jeho obsah ke své osobní zkušenosti; vyhledá zřetelně vyjádřenou myšlenku v textu a učí se o ní uvažovat, popř. debatovat.

Žák pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.

Žák dovede text reprodukovat s oporou o obrázkovou osnovu i volně, domýšlet; dovede doplňovat chybějící výrazy, vyhledávat v textu výrazy podle zadání, dovede text ilustrovat a dramatizovat; dovede volit vhodný nadpis textu i jednotlivých odstavců; učí se dokončit zahájené vyprávění; učí se obměňovat užití výrazové prostředky a pozorovat účinek takové obměny; učí se pozornému čtení, s důrazem na významovou stránku jednotlivých slov a slovních spojení; dovede srovnávat dvojí různé zpracování téhož příběhu a pozorovat nápadnější rozdíly mezi nimi.